แสงส่องใจ

(เล่มพิเศษ)

สวัสดีปีใหม่ พ.ศ. ๒๕๓๘

แสงส่องใจ

(เล่มพิเศษ)

ส.ค.ส. ๒๕๓๘

พระพรปีใหม่ พ.ศ. ๒๕๓๘

ด้วยอานุภาพพระพุทธพระธรรมและพระสงฆ์
สรณะสูงส่งคุ้มโลกหล้า
ด้วยอานุภาพบารมีที่สร้างมา
ในพระพุทธศาสนาทุกชาติภพ

ขอตั้งกัลยาณจิตคิดมุ่งหมาย
เพื่อนร่วมทุกข์ทั้งหลายทุกข์สิ้นจบ
ความสุขใจสุขกายได้มีครบ
ความเคารพพระธรรมนำเจริญ

ปีเก่าไปปีใหม่มาอีกคราแล้ว
แม้ใจเลิศเพริศแพร้วควรสรรเสริญ
แม้ชีวิตมีธรรมพาดำเนิน
นั่นคือพรประเสริฐเกินพรใดใด

(สมเด็จพระญาณสังวร)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

แผ่นดินไทยร่มเย็นและเป็นสุข
ด้วยทุกทุกบรรพบุรุษร่วมรักษา
พร้อมบรมราชะและเทวดา
ไทยสำนึกนักหนาในพระคุณ

แสงส่องใจ

*** ส.ค.ส. ๒๕๓๘ ***

๐ ปีใหม่พุทธศักราช ๒๕๓๘ กำลังเข้ามาถึงแล้ว พร้อมกับการผ่านพ้นไปของปีเก่าพุทธศักราช ๒๕๓๗ ขอความร้อนของโลกและความทุกข์ระทมขมขื่นโศกเศร้าของเพื่อนร่วมทุกข์ทั้งหลายจงคลี่คลายถึงสลายสิ้นได้ด้วยพุทธานุภาพ ธรรมานุภาพ สังฆานุภาพ อานุภาพแห่งกุศลคุณงามความดีที่เพียงพอ และอานุภาพแห่งปัญญาบารมีที่รุ่งเรืองสว่าง.

๐ เวลาไม่เคยหยุดอยู่กับที่ ต้องมีล่วงพ้น ความทุกข์ แม้ท่วมท้นเพียงใด มีหรือจะไม่สิ้นสุด สำคัญที่อย่าหยุดความทุกข์ไว้ด้วยความคิด.

๐ ความคิดมีอิทธิฤทธิ์ยิ่งใหญ่ เปรียบได้ดังมีดยิ่งคมเพียงใด ยิ่งมีคุณและมีโทษเพียงนั้น สำคัญที่อยู่ในมือผู้มีปัญญามากน้อยเพียงใด ผู้มีปัญญาย่อมรู้วิธีใช้มีดให้เป็นประโยชน์นานาประการ ส่วนผู้ไม่มีปัญญาหารู้วิธีที่ถูกที่ควรไม่ ย่อมใช้มีดคมให้เป็นโทษ

ได้ต่าง ๆ นานา นี้ฉันใด ผู้มีปัญญาย่อมรู้วิธีใช้ความคิดมิให้เกิดทุกข์แก่ตน มิให้หยุดความทุกข์ที่จะต้องผ่านพ้นไว้ มิให้ทำความทุกข์ที่ผ่านพ้นไปแล้วให้ย้อนกลับมาเกิดแก่จิตใจไม่จบสิ้นฉันนั้น.

๐ ปีเก่าพ้นไปแล้ว พร้อมกับวันเก่าเดือนเก่าและเรื่องเก่า อย่าส่งความคิดเป็นมือไปหยิบยกกลับมาทับถมใจให้หนัก ใจนั้นบอบบาง ไม่ควรแก่ภาระที่หนัก ไม่ควรแก่สิ่งสกปรกเศร้าหมองทั้งปวง ทะนุถนอมลูกหลานสุดที่รักเพียงใด จงถนอมใจตนเองให้ยิ่งกว่า เพราะมีค่าควรเป็นที่รักที่ทะนุถนอมยิ่งกว่าลูกหลาน ยิ่งกว่าผู้เป็นที่รักทั้งหลายมากมายนัก.

๐ ใครไม่น้อยเฝ้าคอยปีใหม่ เพราะตั้งความหวังไว้ว่าปีใหม่จะมีอะไร ๆ ที่ดีเกิดแก่ชีวิต ไหน ๆ อุตส่าห์ตั้งตาตั้งใจรอปีใหม่ด้วยความหวังอันงดงาม เมื่อปีใหม่มาถึงแล้วจริง ๆ ก็อย่าเป็นผู้ทำลายความหวังนั้นด้วยความคิดของตนเอง อย่าย้อนคิดถึงอะไรก็ตามที่เป็นเหตุให้เป็นทุกข์ แม้จะทำได้ยาก แต่เมื่อไม่ต้องการเป็นทุกข์ก็ต้องทำให้ได้ อย่าย้อนคิดถึงเหตุที่ทำให้เป็นทุกข์

พยายามทำให้ได้ หยุดความคิดนั้นให้ได้ แล้วปีเก่าก็จะพาความทุกข์ห่างไกลออกไปได้สมดังปรารถนา.

๐ ความสุขมิใช่อยู่ที่ความปรารถนา ความสุขอยู่ที่การใช้ความคิดไปในทางที่จะให้เกิดความสุข แต่ความปรารถนาก็เป็นจุดเริ่มต้นของความสุข ที่อาจเป็นไปได้ทั้งสมปรารถนาหรือไม่สมปรารถนา เพียงปรารถนาจะมีความสุขก็ยากจะสมปรารถนา ถ้าไม่ปฏิบัติเพื่อความสมปรารถนาอย่างถูกต้อง คือไม่คิดไปในทางที่ถูกต้องนั่นเอง.

๐ ความคิดทำให้เกิดความสุขได้แน่นอน คิดให้เกิดความสุขมากมายเพียงใดก็ได้ เช่นเดียวกับคิดให้เป็นทุกข์มากมายเพียงใดก็ได้ ไม่ควรด่วนปฏิเสธความจริงนี้ ก่อนจะลองพิสูจน์ด้วยตนเอง คือด้วยการใช้ความคิดให้เกิดความสุขเสียก่อน ดังในพระพุทธศาสนาสอนให้คิดถึงพระพุทธคุณ คือพระคุณของพระพุทธเจ้า แล้วจะได้รับความสุข ใจจะไกลทุกข์ไกลร้อนได้จริงก็ลองคิดดู อย่าด่วนปฏิเสธ.

๐ พระคุณของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ไม่มีคุณใดเสมอเหมือนได้ อย่างละเอียดคือ ทรงเป็นผู้ไกลกิเลส ทรงเป็นผู้ควรไหว้ควรบูชา ทรงเป็นผู้รู้ชอบด้วยพระองค์เอง ทรงเป็นผู้บริบูรณ์แล้วด้วยวิชชาและจรณะ ทรงเป็นผู้ไปดีแล้ว ทรงเป็นผู้ทรงรู้โลก ทรงเป็นผู้ฝึกบุรุษที่ควรฝึก ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า ทรงเป็นผู้สอนของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ทรงเป็นผู้เบิกบานแล้ว ทรงเป็นผู้จำแนกแจกธรรม.

๐ พระคุณส่วนรวมของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้ามี ๓ ประการ คือพระกรุณาคุณ พระปัญญาคุณ และพระบริสุทธิคุณ ความพร้อมด้วยพระคุณทั้งสามนี้ที่ทำให้ทรงเป็นสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า และไม่มีผู้ใดอีกแล้วที่จะมีพระคุณทั้งสามนี้เช่นสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นพระคุณที่ทำให้ทรงเป็นผู้ประเสริฐสูงสุด เป็นสมเด็จพระบรมศาสดาผู้หาที่เทียบไม่มี คิดได้เพียงเท่านี้ ก็จะภูมิใจ เป็นสุขใจยิ่งนัก.

๐ การจะใช้ความคิดไปในพระคุณของสมเด็จ

พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างละเอียดลออไปทั้งหมด ย่อมเป็นการไม่ง่ายสำหรับคนทั่วไป แต่การยกเพียงข้อใดข้อหนึ่งขึ้นพิจารณาก็เพียงพอจะก่อให้เกิดความสุขใจได้เป็นอันมากแล้ว เช่นการยกพระกรุณาคุณขึ้นพิจารณา คือการคิดถึงพระกรุณาคุณให้ซาบซึ้งประจักษ์แก่จิตใจจนดำรงมั่นคงอยู่ ก็ย่อมจะได้เป็นสุขสมปรารถนาทุกเมื่อ.

๐ เป็นที่รู้กันอยู่ ว่าพระพุทธศาสนาเกิดแต่พระกรุณาคุณของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าจริงแท้ และพระกรุณาคุณนี้มีตั้งแต่ยังทรงเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ ผู้ยังมิได้ทรงละกิเลสไกล แสดงความมีพระกรุณาประจำพระหฤทัยตั้งแต่ไหนแต่ไรมา หาได้เพิ่งจะมาทรงมีเมื่อทรงตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณเป็นสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า พระกรุณานั้นกว้างใหญ่ไพศาลนัก มิได้มีขอบเขตอยู่แต่เพียงต่อผู้เป็นที่รักที่ชอบพระหฤทัย ทรงมีพระกรุณาแผ่ไกลไปทั่วถึงสัตว์โลกทั้งปวง พึงคิดยิ่งนัก ว่ากรุณาจริงใจที่มากมายถึงเพียงนี้จะมีอยู่ในจิตใจผู้ใดอีกหรือเป็นธรรมดานักหรือที่กรุณาจะมีได้ถึงเพียงนี้ ผู้ใดมี

ผู้นั้นจะไม่เป็นยอดของเทวดาและมนุษย์ละหรือ.

๐ สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราทรงเป็นยอดแห่งเทวดาและมนุษย์แน่แล้ว จึงทรงเป็นความสูงส่ง ประเสริฐสุดในหัวใจของผู้ไม่ถึงกับมืดบอดทั้งปวง ทรงควรแก่ความเทิดทูนรักษาแหนหวงยิ่งกว่าชีวิตของผู้มีปัญญาสัมมาทิฐิทุกถ้วนหน้า.

๐ ผู้มีสัมมาทิฐิ คือผู้มีความเห็นชอบ เมื่อปรารถนาจะมีความสุข จึงน้อมจิตระลึกไปในพระกรุณาคุณ จนพระกรุณาปรากฏบังเกิดเป็นผลวิเศษนักหนาแก่จิตใจ การคิดด้วยจริงใจถึงความกรุณาของผู้ใดก็ตามที่ปรากฏให้รู้ให้เห็นแล้วย่อมให้ความสบายใจ แต่การคิดถึงพระกรุณาแห่งสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า อย่างประณีตละเอียดลออ ย่อมให้ความเย็นเป็นล้นพ้นแก่จิตใจได้ยิ่งกว่า แม้ว่ากำลังใกล้จะเดือดด้วยความร้อนของอารมณ์ก็ตาม.

๐ จากพระพุทธประวัติที่ศึกษาเล่าเรียนกันมาเรารู้ว่าพระสิทธัตถราชกุมารเสด็จออกทรงพระบรรพชาเมื่อพระราหุลโอรสแรกประสูติ ทรงรีบร้อนเสด็จออก

จากเวียงวัง ทรงทิ้งทั้งพระมเหสีและพระโอรสพร้อมทั้งสิริราชสมบัติอันเป็นที่พึงปรารถนาของชนทุกถ้วนหน้า ทรงตัดสินพระหฤทัยเด็ดเดี่ยวด้วยทรงคิดว่าพระโอรสประสูติแล้ว คือบ่วงที่จะคล้องพระองค์ไว้บังเกิดแล้ว เพื่อความพ้นทุกข์ของสัตว์โลกทั้งหลายไม่อาจทรงยอมถูกคล้องไว้ได้ด้วยบ่วงใด.

๐ ร่องรอยแห่งการเกิดขึ้นของศาสนาที่ประเสริฐสุดคือพระพุทธศาสนา เริ่มแล้วด้วยพระกรุณท่วมท้นพระหฤทัยพระสิทธัตถราชกุมาร เมื่อทอดพระเนตรเห็นคนแก่คนเจ็บคนตาย ความคิดมากมายที่เกิดขึ้นในพระหฤทัยล้วนเป็นไปด้วยพระกรุณา จนไม่ทรงสามารถทนรับความรู้สึกนั้นได้ ถ้าไม่ทรงมีหนทางช่วยก็จะต้องทรงทนทุกข์ทรมานพระหฤทัยต่อไปไม่จบสิ้นผู้ที่เคยสงสารใครมาก่อน แม้มากจนทรมานใจด้วยความรู้สึกนั้น ย่อมหาทางผ่อนคลายความทุกข์ทรมานใจของตน ด้วยการทำสิ่งที่จะช่วยให้ผู้ที่ตนสงสารได้พ้นสภาพที่น่าสงสารนั้น แม้ทำได้สำเร็จความสบายใจก็จะเกิดแก่ตนเอง แม้ทำไม่สำเร็จตนเองก็จะเป็นทุกข์ต่อไปด้วยความสงสารที่ทรมานจิตใจ พระสิทธัตถราช

กุมารก็ทรงสงสารสัตว์โลกผู้เวียนว่ายอยู่ในห้วงแห่งความทุกข์ จนถึงทรงยอมสละสิ้นทุกสิ่งทุกอย่างอันเป็นความสุขอย่างยิ่งที่ทรงเสวยอยู่ในฐานะองค์มกุฎราชกุมารผู้สูงส่ง พึงนึกให้เห็นพระมหากรุณาเปี่ยมพระหฤทัยให้ชัดแจ้ง เมื่อความซาบซึ้งเกิดในใจผู้ใดเมื่อใด ความรู้สึกเทิดทูนบูชาอย่างลึกซึ้งถึงจิตถึงใจในสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราจะเกิดขึ้น ให้ความสุขอย่างประณีตอ่อนโยนพ้นพรรณนาแน่นอนแก่จิตใจผู้นั้น เมื่อนั้น.

๐ แม้ปรารถนาจะมีความสบายใจ ก็ขอให้เชื่อเถิด ใช้ความคิดให้เกิดประโยชน์ยิ่งใหญ่แก่ตนเอง คือให้เกิดความสบายใจสมปรารถนา แม้ใจยังดื้อนัก ยังยอมยากนักที่จะคิดให้เห็นชัดแจ้งในพระกรุณาแห่งสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็เท่ากับยังไม่มีบุญพอจะได้มีความชื่นเย็นในจิตใจ จะยอมรับความเป็นผู้มีบุญน้อยนักหนาตลอดไป หรือจะแก้ไขด้วยการพยายามนึกถึงพระกรุณาคุณอันเป็นจริง จนปรากฏประจักษ์ชัดเจนแก่จิตใจ ได้เป็นสุขสมปรารถนา.

๐ ปกตินั้นทั่วไปยินดีที่จะได้เข้าไปใกล้ผู้มีเมตตามีกรุณา ดังนั้นเมื่อมีข่าวว่าผู้นั้นผู้นี้ใจดีมีเมตตา ผู้ใดสามารถไปใกล้ได้ก็จะเข้าไปหา ไปห้อมล้อม อย่างมีความเบิกบานสบายใจ มีความอบอุ่นด้วยเชื่อมั่นในความมีเมตตากรุณาของท่านผู้ปรากฏกิตติศัพท์นั้น ว่าจะแผ่ถึงตนได้ ให้มีความสุขสวัสดีได้แม้ตนจะเข้าไปแวดล้อมใกล้ชิด แต่พระมหากรุณาของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้ายิ่งใหญ่กว่าหาประมาณมิได้ แม้กายตนมิอาจเข้าใกล้พระวรกายได้แล้ว ก็จะรับความคุ้มครองให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขได้ เพียงด้วยใจเข้าใกล้อยู่.

๐ พระพุทธปฏิมาทั้งหลายเป็นเครื่องหมายแทนพระองค์สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้รับการสร้างขึ้นประดิษฐานอยู่ทั่วทุกหนทุกแห่ง มิรู้จบมิรู้สิ้นมิรู้เพียงพอ เป็นเครื่องแสดงถึงความเทิดทูนบูชาสูงสุดที่มีต่อสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อพบเห็น ไม่พึงรู้สึกเพียงว่าเห็นวัตถุ แต่พึงนึกไปให้ไกล ให้ถูกต้อง ว่านั่นคือเครื่องหมายแทนพระพุทธ

องค์ นึกให้รู้สึกจริงใจแม้เพียงเท่านี้ ชั่วเวลาอันเล็กน้อยเพียงใดก็ดี ก็ยังมีเวลาเพียงเล็กน้อยนั้นเป็นมงคลแก่จิตใจ แน่นอน.

๐ เรื่องของมงคลก็ตาม อัปมงคลก็ตาม หรือเรื่องของความสุขก็ตาม ความทุกข์ก็ตาม เกี่ยวข้องผูกพันกับจิตใจกับความรู้สึกนึกคิดอย่างแยกจากกันไม่ได้ ใจคิดให้เป็นมงคลย่อมเกิดมงคล ใจคิดให้เป็นอัปมงคลย่อมเกิดอัปมงคล ใจคิดให้เป็นสุขย่อมเกิดความสุข ใจคิดให้เป็นทุกข์ย่อมเกิดความทุกข์ นี่เป็นความจริง.

๐ ปรารถนาความสุขในปีใหม่ ให้ความทุกข์พ้นไปพร้อมกับปีเก่า ก็ต้องไม่คิดถึงเรื่องเก่า ๆ ที่เป็นเหตุให้ทุกข์ แม้จะทำได้ไม่ตลอดเวลา แต่พยายามทำให้ได้บ้างก็ยังดี คือทำใจให้มีเวลาหยุดคิดเรื่องร้าย ๆ ให้คิดเรื่องดี ๆ แทน แม้เรื่องดีจะยังไม่ทันเกิด ก็คิดเอาเองได้ ว่าเมื่อนั้นเมื่อนี้เรื่องดีต้องเกิดแน่ เรื่องร้ายที่อาจจะกำลังประสบอยู่ต้องพ้นไปแน่ พยายามฝืนใจให้คิดเช่นนี้บ้าง แม้ชั่วครั้งชั่วคราวในแต่ละวันก็ยังดี ความสบายใจจะมีได้ในเวลานั้น.

๐ ต้องการให้ชีวิตมีมงคล อันเป็นเหตุแห่งความสุข ต้องไม่นึกถึงสิ่งอัปมงคลแก่จิตใจ อันจะเป็นผลเป็นอัปมงคลแก่ชีวิตด้วยแน่นอน ความไม่ดีทั้งปวงเป็นอัปมงคล อย่านึกถึง อย่านึกแม้ที่ทำไปแล้ว และอย่านึกที่จะทำต่อไป อัปมงคลใดจะไม่เกิดแก่ชีวิต เมื่อไม่ปล่อยใจให้คิดเกี่ยวข้องกับอัปมงคลนั้น นั่นก็คืออัปมงคลทั้งปวงจะไม่เกิดแก่ชีวิต แม้ไม่คิดไปถึงความไม่ดีทั้งปวง ไม่ว่าจะที่ทำแล้ว หรือที่จะทำ ไม่ว่าจะเป็นความไม่ดีของใคร ทั้งของตนเอง และของผู้อื่น.

๐ ต้องการมีความสุข ต้องทำชีวิตให้มีมงคล คือต้องคิดถึงแต่ความดีทั้งปวง คิดถึงทั้งความดีที่ได้ทำแล้ว คิดถึงทั้งความดีที่จะประกอบกระทำต่อไป ในปัจจุบันและในอนาคต คิดให้ใจเบิกบานเป็นสุข เพียงเท่านี้ก็จะเป็นสุขสมปรารถนา หาได้ลำบากยากเย็นอย่างไรไม่.

๐ ความกตัญญูกตเวทีที่หาได้ยาก ที่เป็นเครื่องหมายของคนดี เป็นสิ่งหนึ่งที่จะให้ความสุขแก่จิตใจได้ในยามที่นำความดีมีบุญคุณของท่านผู้นั้นท่านผู้นี้มา

คิดทบทวนถึง เห็นเด็กน้อย ๆ ในอ้อมอกของมารดาบิดา อย่าปล่อยให้ภาพนั้นผ่านพ้นไปอย่างเปล่าประโยชน์ แต่จงถือเอาประโยชน์ให้เป็นความตื้นตันซาบซึ้งถึงเป็นสุขอย่างลึกล้ำแก่จิตใจตน ด้วยการคิดถึงชีวิตตนเองในยามเป็นทารกน้อยเช่นนั้น ผ่านพ้นคืนวันมาจนเติบใหญ่ในทุกวันนี้ก็เพราะมีผู้โอบอุ้มห่วงใยไม่ผิดกับทารกที่เห็นอยู่ มีผู้ใดเล่าที่ไม่เคยได้รับการทะนุถนอมในวัยเยาว์ ต้องมีด้วยกันทั้งนั้น อาจจะไม่ใช่จากมารดาบิดา เพราะกรรมอาจมีมาขวางกั้นไว้ แต่ก็ต้องได้รับจากใครคนใดคนหนึ่งแน่ เป็นหนี้ที่ควรคิดใช้อย่างน้อยก็ให้สำนึกอย่างจริงใจในบุญคุณที่ได้รับ การให้เวลาตนเองสำนึกในบุญคุณท่านคือการให้เวลาแก่การสร้างความมีมงคลแก่ชีวิต มีผลสืบเนื่องเป็นความสุขแน่แท้.

๐ การได้ทำความดีเมื่อใด เมื่อนั้นคือการได้มีมงคลชีวิต การทำความชั่วเมื่อใด เมื่อนั้นคือการมีอัปมงคลชีวิต ฉะนั้นเพื่อให้มั่นคงในการทำดียิ่งขึ้นทุกที ไม่ท้อแท้ละเลย ก็ขอให้มีสติบอกตัวเองไว้เมื่อได้ทำความดีแต่ละครั้ง ว่ามงคลเกิดแก่เราแล้ว อาจจะ

ได้ผลดีแก่จิตใจ อาจจะทำให้ตั้งใจทำดียิ่งขึ้น เพราะทุกคนปรารถนาความมีมงคล.

๐ ถามตัวเองว่าต้องการให้มงคลเกิดแก่ชีวิตหรือไม่ ถ้าได้คำตอบรับ ว่าต้องการ ก็ทำความมั่นใจให้เกิดขึ้นเถิดว่ามงคลชีวิตเกิดได้จากการทำดีเท่านั้น มิได้เกิดจากอะไรอื่น มิได้เกิดจากท่านผู้มีมงคลผู้ใดทั้งสิ้น มงคลชีวิตของใครก็เกิดจากการทำดีของผู้นั้นนั่นเอง.

๐ การไปไหว้กราบท่านผู้ทรงศีลทรงธรรมมีมงคลคือการทำดี มงคลจะเกิดแก่ตน แต่แม้จะได้พบเห็นท่านผู้ทรงศีลทรงธรรมมีมงคลสูงส่งเพียงใด ผู้ไม่แสดงคารวะด้วยกายด้วยใจต่อท่าน คือไม่ทำดี หาอาจมีมงคลได้ไม่ มงคลเกิดจากตนเองที่ทำดีเท่านั้น.

๐ สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงมงคล ๓๒ ประการตามคำกราบทูลขอของพรหมเทพ ที่ประสงค์จะทำความเดือดร้อนวุ่นวายทุกช่องชั้นฟ้าให้เป็นความสงบ มงคลทุกประการล้วนจักต้องทำด้วยตนเองทั้งสิ้น ขอจากท่านผู้ใดไม่ได้เลย

และมงคลทุกประการก็เป็นการทำดีทั้งสิ้น เป็นเครื่องรับรองว่ามงคลต้องเกิดจากตนเองทำดีเท่านั้น.

๐ ในพระมงคลสูตรกล่าวถึงสมัยหนึ่งเมื่อสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน ใกล้กรุงสาวัตถี เทวดาพากันไปเฝ้าสว่างไสวไปทั้งพระเชตวัน โดยได้เข้าไปถวายอภิวาทสมเด็จพระบรมศาสดา แล้วยืนเฝ้าอยู่อย่างสงบเรียบร้อยด้วยถวายคารวะอย่างสูง กราบทูลขอประทานให้ทรงแสดงมงคลสูงสุด เพื่อยังให้เกิดความสวัสดีแก่เทพและมนุษย์ทั้งปวง นี้คือการแสดงชัดแจ้ง ว่าพรหมเทพยอมรับว่าความร่มเย็นเป็นสุขสวัสดี ไม่ว่าของเทวดาหรือของมนุษย์ หาได้เกิดแต่อะไรอื่นไม่ แต่เกิดจากมงคลสูงสุด.

๐ สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงมงคลสูงสุด คือทรงแสดงความดีที่ผู้ปรารถนาความสุขสวัสดีต้องทำ ๓๒ ประการ ที่กล่าวว่าเป็นมงคลสูงสุดย่อมหมายถึงการทำดีพร้อมทั้ง ๓๒ ประการจึงจะเป็นการทำความดีสูงสุดได้ ทำเพียงประการหนึ่ง

ประการใดคงมิใช่มงคลสูงสุด แต่กระนั้นก็เป็นมงคลที่พึงพยายามทำ ทำได้บางประการก่อนแล้วเพียรพยายามทำให้ได้มากขึ้นเป็นลำดับ จนครบถ้วนทุกประการ ก็จะเป็นการทำดีสูงสุด เป็นผู้มีมงคลสูงสุด.

๐ **"ความไม่คบพาลทั้งหลาย"** เป็นมงคลข้อที่ ๑ ที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงสนองความปรารถนาของเทวดาและมนุษย์ ที่เทวดาไปเฝ้ากราบทูลขอ แสดงให้เห็นความสำคัญอย่างยิ่งของมงคลข้อนี้ เท่ากับเป็นการทรงชี้ ว่าการคบพาลจะเป็นการทำชีวิตให้ไม่สวัสดี เมื่อจะคบพาลขอให้คิดถึงมงคลข้อนี้ แม้ไม่สำคัญยิ่ง ก็คงจะไม่ทรงยกขึ้นแสดงเป็นข้อที่ ๑ ฉะนั้นพึงระวังให้จงดี การที่จะบิดเบือนโดยคิดหรือโดยบอกกล่าวแก้ตัว ว่าคบพาลก็เพื่อช่วยแก้ไขให้เขากลับเป็นคนดี นั่นไม่ถูกต้อง จักไม่อาจทำให้ความสวัสดีเกิดแก่ตนได้ คนไทยมีคติเตือนอยู่อย่างสำคัญควรนึกถึงไว้ให้เสมอ คือ "คบพาล พาลพาไปหาผิด".

๐ ภาษิตไทยที่มีว่า "คบพาล พาลพาไปหาผิด" มีข้อพึงสังเกต ว่าเป็นการยืนยันหนักแน่น ว่าผลจากการคบพาลนั้นไม่มีดี มีร้ายสถานเดียว และมีแน่ด้วย จึงไม่มีคำว่า "อาจ" คือไม่มีคำว่า "คบพาล พาลอาจพาไปหาผิด" คบพาล พาลพาไปหาผิดแน่นอน พาลใหญ่ยิ่งเพียงไร ก็จะพาไปหาผิดที่ใหญ่ยิ่งเพียงนั้น พึงมั่นใจในความจริงนี้ แต่ก็ไม่พึงมีใจยินดีในพาลที่ไม่ใหญ่ยิ่ง พาลเล็กพาลใหญ่ก็พาล ขึ้นชื่อว่าพาล เมื่อคบก็เท่ากับปฏิเสธไม่รับมงคลข้อสำคัญที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าโปรดประทานไว้.

๐ พาลใหญ่ที่พึงกำจัดคือพาลในตนเอง เมื่อเป็นพาล แม้เป็นในตนเอง ก็ต้องไม่คบ ต้องหลีกหนีให้พ้นให้จงได้ และวิธีจะหนีตนเองที่เป็นพาลก็จำเป็นต้องเข้าใจให้ชัดเจนถูกต้อง ว่าความเป็นพาลของตนเกิดได้อย่างไร เกิดแต่อะไร ความเป็นพาลเกิดแต่สิ่งสกปรกเศร้าหมองที่สุด ที่มีมากมายท่วมโลกอยู่ตลอดมา สิ่งนั้นคือกิเลส ราคะหรือโลภะ โทสะ และโมหะ ผู้ที่มีความโลภความโกรธความหลงมากเป็นพาล คือเป็น

คนชั่ว เป็นคนไม่ดี เป็นคนเกเร เป็นไปตามอำนาจของความโลภความโกรธความหลง.

๐ คนเป็นพาลด้วยอำนาจของความโลภความโกรธความหลง นั่นก็คือความโลภความโกรธความหลงเป็นพาลสำคัญ มีอยู่ทุกหนทุกแห่งท่วมโลก การไม่คบพาลจึงอาจหมายได้ถึงการไม่คบกับความโลภความโกรธความหลง เพราะความโลภความโกรธความหลงพาไปหาผิดแน่ ความโลภก็พาไปหาผิด คดโกงลักขโมยเกิดแต่ความโลภ และก็เป็นความผิดที่ความโลภพาไป ความโกรธก็พาไปหาผิด ความอาฆาตพยาบาทเข่นฆ่าทำร้ายเกิดแต่ความโกรธ และก็เป็นความผิดที่ความโกรธพาไป ความหลงพาไปหาผิด ความเห็นผิดเป็นชอบเห็นชั่วเป็นดีเห็นถูกเป็นผิดเกิดแต่ความหลง และก็เป็นความผิดที่ความหลงพาไป เมื่อกิเลสคือความโลภความโกรธความหลงมีอยู่ในผู้ใด ถ้าผู้นั้นไม่หลีกให้พ้นกิเลส ยอมให้กิเลสครอบครอง ก็เท่ากับผู้นั้นคบพาล ที่จะพาไปหาผิด ที่เป็นการไม่ปฏิบัติตามมงคลที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้เพื่อยังความสวัสดีให้มากมีแก่เทวดาและมนุษย์.

๐ การหลีกกิเลสให้พ้นมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เป็นการไม่คบพาล ทั้งยังเป็นการคบบัณฑิตอีกด้วย การคบบัณฑิตนั้น ภาษิตไทยกล่าวไว้คู่กับการคบพาล ว่าดังนี้ "คบพาล พาลพาไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล" ความหมายของภาษิตชัดแจ้ง พึงได้รับความใส่ใจเป็นอย่างยิ่งแม้ปรารถนาจะหลีกให้พ้นความผิด และได้รับความดีมีประโยชน์นานาประการ.

๐ **"ความคบบัณฑิตทั้งหลาย"** เป็นมงคลสูงสุดข้อที่ ๒ ที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงโปรดเทวดาและมนุษย์เพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง บัณฑิตกับพาลก็เช่นเดียวกัน ที่ตัวเราเองเป็นได้ด้วยกันทุกคน ใกล้กิเลสมากเพียงใดก็เป็นพาลมากเพียงนั้น ไกลกิเลสมากเพียงใดก็เป็นบัณฑิตมากเพียงนั้น เป็นพาลมีความดีน้อย เป็นบัณฑิตมีความดีมาก อีกนัยหนึ่งอาจมีความหมายว่าเป็นพาลมีมงคลน้อย เพราะทำดีน้อย ความดีคือมงคล ส่วนเป็นบัณฑิตมีมงคลมาก เพราะทำดีมาก ความดีคือมงคล ต้องการให้มงคลเกิดแก่ตน ไม่ใช่ไปหาที่ไหน แต่ให้ทำให้เกิดขึ้นในตน ด้วยการทำดีทุกอย่าง ทุกเวลา.

๏ พึงทำตัวเองให้เป็นบัณฑิตด้วยการหนีไกลกิเลส และพึงหนีไกลผู้เป็นพาลมีกิเลสมากมายทั้งหลาย ทำเช่นนี้เท่านั้นที่เป็นการปฏิบัติตามมงคลที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ทรงตรัสรู้ได้ทรงแสดงไว้ เพื่อทรงช่วยเทวดาและมนุษย์ให้เป็นสุขสวัสดีที่ผู้หวังความสวัสดีทั้งหลายควรได้รับพระมหากรุณานี้อย่างยิ่ง.

๏ ความคิดเป็นครูสอนได้ทั้งที่ดีและที่ชั่ว สอนให้ดีเรียกว่าเป็นกัลยาณมิตร สอนให้ชั่วไม่เรียกว่าเป็นกัลยาณมิตร กัลยาณมิตรนั้นเป็นบัณฑิต ให้ความสุขได้ พาลเป็นกัลยาณมิตรของใครไม่ได้ ให้ความสุขแก่ใครไม่ได้.

๏ บัณฑิตผู้เป็นกัลยาณมิตรยิ่งใหญ่สำคัญที่สุดคือความคิดของตนเอง ฉะนั้นพึงพร่ำสอนตนเองให้มีความคิดเช่นบัณฑิต ให้เป็นคนดี คุณธรรมสำคัญอันเป็นเครื่องหมายของคนดีคือกตัญญูกตเวทิตาธรรม ความรู้คุณและตอบแทนคุณที่ท่านได้กระทำแล้ว ใครมีคุณ ใครทำคุณ พึงหมั่นพินิจคิดถึงและทดแทน อย่า

ละเลยไม่แยแส ทุกคนต้องมีผู้ทำคุณให้มาก่อน กว่าจะมาถึงปัจจุบันรอดมาได้อย่างไร ใครที่มีส่วนประคับประคองมา มากหน้าหลายตาแน่นอน การย้อนนึกถึงพระคุณเช่นนี้มีความสำคัญแก่จิตใจอย่างยิ่ง เมื่อจะร้อนด้วยความไม่ชอบใจเกี่ยวกับผู้คนทั้งหลายนั้น ความสำนึกในพระคุณที่ได้รับ ก็จะทำให้ความร้อนกลายเป็นความเย็นได้ ความสบายใจจึงเกิดได้ด้วยความกตัญญูรู้คุณท่าน.

๐ "**ความบูชาชนผู้ควรบูชาทั้งหลาย**" เป็นมงคลสูงสุดข้อที่ ๓ ที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงแก่เทวดาที่ไปเฝ้ากราบทูลขอให้ประทานเป็นเครื่องยังความสวัสดีมีสุขให้เกิดแก่เทวโลกและมนุษยโลก ท่านผู้ควรได้รับบูชานั้นมีอยู่ เป็นมงคลในตัวท่านเอง ผู้อื่นทั้งหลายสามารถรับมงคลจากท่านได้ แม้ปฏิบัติตนให้เป็นผู้พร้อมจะรับได้ ในมงคลสูงสุดสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงการปฏิบัติเพื่อรับมงคลได้ คือให้บูชาท่านผู้ควรบูชา คำว่าบูชานั้นหมายถึงให้ความเคารพยกย่องเทิดทูนด้วยจิตใจจริงเป็นสำคัญ มีเครื่องบูชาต่าง ๆ

เป็นเพียงส่วนประกอบ แม้ท่านผู้ควรบูชาจะเป็นผู้มีมงคลยิ่ง ผู้ไม่บูชาท่านด้วยจิตใจจริงก็หาอาจรับมงคลจากท่านได้ไม่ ยิ่งกว่านั้นแม้นอกจากไม่บูชาแล้วยังดูหมิ่นดูแคลนท่าน จักทำอัปมงคลให้เกิดแก่ตนด้วยการกระทำของตนเองแน่แท้.

๐ ผู้ควรบูชาคือผู้มีความดีมีคุณ ที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นผู้มีมงคล ที่อาจแผ่ไปถึงผู้อื่นได้ด้วย แม้ผู้อื่นนั้นจักบูชาท่านผู้ควรบูชาด้วยจิตใจจริง เครื่องสักการบูชาทั้งหลายที่ผู้นำไปบูชานั้นจักไม่มีความสำคัญแม้ขาดการบูชาด้วยจริงใจ มงคลอยู่ที่ความจริงใจในการทำบูชามิใช่อยู่เพียงที่เครื่องบูชาสักการะใด ความจริงใจเทิดทูนยกย่องนั้นสำคัญ.

๐ การบูชาผู้ควรบูชาด้วยจิตใจจริง อันประกอบด้วยความรู้สึกยกย่องเทิดทูนแล้ว ยังมีส่วนสำคัญยิ่งที่พึงทำเพื่อน้อมเป็นเครื่องบูชาท่านผู้ควรบูชา นั่นคือการทำความดีทุกประการเต็มสติปัญญาความสามารถละเว้นการทำชั่วทำบาป ดังที่กล่าวได้ว่าเป็นมงคล แล้วตั้งใจจริงรำลึก ว่าจะพยายามทำดีไม่ทำชั่วเพื่อบูชาคุณ

ท่านผู้ควรบูชา การบูชาเช่นนี้ย่อมเป็นการบูชาที่สูงกว่าการบูชาทั้งปวง ย่อมได้รับมงคลยิ่งกว่าการบูชาอื่น.

๐ **"ความอยู่ในประเทศอันสมควร"** เป็นมงคลสูงสุดข้อที่ ๔ ที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าโปรดประทานไว้ นั่นก็คือพึงรู้จักเลือกอยู่ในที่อันมีมงคล คือแวดล้อมด้วยคนดี มีกัลยาณมิตร มีความเหมาะสมสะดวกสบายที่จะประกอบกระทำความดีได้โดยไม่ขัดข้อง นั่นก็คือเป็นที่ไม่แวดล้อมด้วยพาลอันจะเป็นปฏิปักษ์ต่อการทำดี ไม่มีความสะดวกสบายใจในการทำดี.

๐ **"ความเป็นผู้มีบุญอันทำแล้วในกาลก่อน"** เป็นมงคลสูงสุดข้อที่ ๕ ที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เป็นการทรงเพิ่มความปีติโสมนัสให้แก่ผู้รู้อยู่ว่าตนกำลังเสวยผลแห่งบุญที่ทำแล้วในกาลก่อนแน่ ความปีติโสมนัสยินดีในบุญที่ทำแล้วเป็นมงคลแก่จิตใจประการหนึ่ง ความมีบุญที่ทำแล้วในกาลก่อนจักส่งเสริมเกื้อหนุนให้มีมงคลทุกประการได้สะดวกสบายโดยควรแก่บุญที่ได้กระทำไว้

แล้วนั้น ซึ่งผู้ไม่มีบุญอันทำแล้วในกาลก่อนย่อมไม่เสมอเหมือน ผู้ปรารถนามงคลสูงสุดพึงทำบุญในปัจจุบันให้เต็มสติปัญญาความสามารถ เพื่อให้เป็นผู้มีบุญอันทำแล้วในกาลก่อน เมื่อปัจจุบันเป็นอดีตไปแล้วในไม่ช้า.

๐ **"ความตั้งตนไว้ชอบ"** เป็นมงคลสูงสุดข้อที่ ๖ ที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงกล่าวแสดงไว้ ตั้งตนไว้ชอบคือตั้งตนไว้ดี ตั้งอยู่ในความดีมีศีลมีธรรม ไม่เบียดเบียนผู้ใดชีวิตใด รวมทั้งชีวิตตนเองนั้นด้วย ไม่เบียดเบียนนั้นไม่หมายถึงเพียงการทำให้สูญเสียชีวิตหรืออวัยวะ แต่หมายถึงการไม่ทำให้ชอกช้ำเสียใจด้วยประการต่าง ๆ เช่นไม่อยุติธรรม ไม่ก้าวร้าวรุนแรงหยาบคายอันเป็นการทำลายความรู้สึก ตั้งอยู่ในความมีเมตตากรุณาจริงใจ มีความยุติธรรมไม่ลำเอียงให้เป็นที่พึ่งที่อุ่นใจของผู้เข้าใกล้เกี่ยวข้องทั้งหลาย อันจะเป็นเหตุให้ตนเองมีความสบายใจอย่างยิ่งด้วย.

๐ **"ความได้ฟังแล้วมาก"** เป็นมงคลสูงสุดข้อที่ ๗ ที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง และ **"ความรู้ศิลปศาสตร์"** เป็นมงคลสูงสุด

ข้อที่ ๘ เช่น รู้ภาษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ อันจะสามารถนำมาเป็นประโยชน์เป็นมงคลแก่ชีวิตได้ ได้ยินได้ฟังจะเข้าใจความหมายได้ถูกต้อง ว่าดีชั่วถูกผิด ได้รู้เหตุการณ์ในอดีตที่เป็นประวัติศาสตร์ อันอาจนำมาเป็นคุณเป็นประโยชน์แก่ชีวิตได้.

๐ **"วินัยอันชนศึกษาดีแล้ว"** เป็นมงคลสูงสุดข้อที่ ๙ ที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ นั่นก็คือรู้จักบังคับระเบียบแบบแผนของคนดี คนดีต้องเป็นอย่างไร ศึกษาให้รู้ จะเป็นมงคลอย่างยิ่ง.

๐ **"วาจาอันชนกล่าวแล้วดี"** เป็นมงคลสูงสุดข้อที่ ๑๐ ที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงกล่าวแสดงไว้ให้เทวดาและมนุษย์ไปปฏิบัติ เป็นการทำมงคลความสวัสดีให้เกิดมีแก่ชีวิต สัมมาวาจาเจรจาชอบ นี้คือวาจาอันชนกล่าวแล้วดี ที่เป็นหนึ่งในมงคลสูงสุด นั่นคือสัมมาวาจาวาจาชอบ หรือวาจาที่เป็นธรรมโดยแท้ อันจะให้ผลเป็นคุณแน่ไม่เป็นอื่น.

๐ มงคลสูงสุดที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงกล่าวเป็นข้อที่ ๑๑ คือ **“ความบำรุงมารดาบิดา”** ให้มีความสุขทางกาย ด้วยที่กินที่อยู่เต็มตามความสามารถแห่งตน ให้มีความสุขทางใจด้วยให้มีธัมมะ และให้เห็นบุตรธิดาเป็นผู้มีธัมมะ คือเป็นคนดี การประพฤติตนเป็นคนดีเป็นการบำรุงมารดาบิดาที่ยิ่งกว่าการบำรุงอื่นใด เป็นมงคลยิ่งใหญ่แก่ชีวิต.

๐ ข้อที่ ๑๒ ของมงคลสูงสุดที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงกล่าวแสดงคือ **“ความสงเคราะห์บุตรภริยา”** ให้มีสุขทางกายและทางใจ ทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีมีธัมมะ มี **“การงานทั้งหลายไม่อากูล”** อันเป็นมงคลสูงสุดข้อที่ ๑๓ นั่นคือมีหน้าที่ใดทำหน้าที่นั้นให้สำเร็จลุล่วงด้วยดีตามกำหนดเวลาด้วยความเอาใจใส่ ไม่ปล่อยให้คั่งค้าง อันจะเป็นเครื่องก่อความกังวลใจ ทำให้ไม่เป็นสุขส่วนหนึ่ง การงานที่ไม่คั่งค้างเป็นส่วนแห่งความปลอดโปร่งโล่งใจได้แน่.

๐ **“ความให้”** และ **“ความประพฤติธรรม”** เป็นมงคลสูงสุดข้อที่ ๑๔ และ ๑๕ สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงยกขึ้นแสดง เป็นการชัดแจ้งว่าเป็นผู้ให้นั้นยิ่งกว่าเป็นผู้รับ ผู้ให้มีความสุขมีมงคลยิ่งกว่าผู้รับ ผู้ปรารถนามงคลจึงพึงให้สิ่งที่ควรให้ แก่ผู้ควรรับ ไม่ควรให้สิ่งที่ไม่ควรให้ แม้การให้ที่ยิ่งกว่าการให้ทั้งปวง คือการให้ธรรม ก็พึงเลือกให้ให้เหมาะให้ควรแก่ผู้รับ มิฉะนั้นนอกจากจะไม่เกิดประโยชน์แล้ว ยังจะเป็นโทษได้ด้วย ความประพฤติธรรม อันเป็นมงคลสูงสุดดังยกมาแล้วข้างต้น หมายถึงการปฏิบัติถูกปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ แม้การให้ก็ต้องรวมอยู่ในความประพฤติธรรมเช่นกัน จึงจะเป็นมงคลได้.

๐ สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงกล่าวมงคลข้อที่ ๑๖ ว่าคือ **“ความสงเคราะห์ญาติทั้งหลาย”** ซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกับความสงเคราะห์บุตรภริยา อาจจะแตกต่างกันในสิ่งที่ควรสงเคราะห์บ้างเท่านั้น ส่วนที่ไม่พึงแตกต่างกันคือการปฏิบัติตน

ให้เป็นแบบอย่างที่ดี มีศีลมีธรรม นำทางชีวิตให้พบความสุขความสงบที่ยั่งยืนแท้จริง.

๐ **"กรรมทั้งหลายไม่มีโทษ"** เป็นมงคลสูงสุดข้อที่ ๑๗ ที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอน นั่นก็คือทรงสอนไม่ให้ทำความไม่ดีทั้งปวง เพราะความไม่ดีเป็นกรรมที่มีโทษทั้งนั้น ไม่มีความไม่ดีใดเลยที่ไม่มีโทษ และได้ทรงแสดงละเอียดออกไปว่า **"ความงดเว้นจากบาป"** เป็นมงคลสูงสุดข้อที่ ๑๘ บาปคือกรรมทั้งหลายที่มีโทษ **"ความสำรวมจากการดื่มน้ำเมา"** เป็นมงคลสูงสุดข้อที่ ๑๙ น้ำเมาทำให้ขาดสติ เมื่อขาดสติก็ย่อมทำกรรมทั้งหลายที่มีโทษได้ ไม่อาจมีมงคลสูงสุดข้อ "กรรมทั้งหลายไม่มีโทษ".

๐ **"ความไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย"** เป็นมงคลสูงสุดข้อที่ ๒๐ ที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงแก่เหล่าเทวดาที่กราบทูลขอรับมงคลสูงสุดไปปฏิบัติเพื่อความสงบสุขทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ ความไม่ประมาทนั้นย่อมาจากความประมาทปัญญา คือไม่เห็นความสำคัญของปัญญา จึงไม่ใช้

ปัญญาในธรรมทั้งปวง หรือในเรื่องทั้งปวงนั่นเอง ความไม่ใช้ปัญญาไม่ว่าในการคิดการพูดการทำเกี่ยวกับเรื่องเล็กเรื่องใหญ่เพียงใดก็ตาม อาจนำมาซึ่งความผิดพลาดบกพร่องเป็นทุกข์โทษภัยได้ ความไม่ประมาทปัญญาเป็นความสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะพาไปสู่ชัยชนะทั้งปวงได้ พึงใส่ใจในความสำคัญของปัญญาให้อย่างยิ่ง อย่าประมาทปัญญาเป็นอันขาดแม้ไม่ปรารถนาจะพบความเดือดร้อนนานาประการ.

๐ **"ความเคารพ"** เป็นมงคลสูงสุดข้อที่ ๒๑ สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้โปรดประทานมงคลข้อนี้ ทรงถือความเคารพเป็นสำคัญ เป็นมงคลพระพุทธองค์เองทรงแสดงความเคารพธรรมอย่างสูงสุด ทั้งที่ทรงเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งพระธรรมทั้งปวง ไม่มีผู้เสมอ เมื่อทรงผ่านเข้าไปในที่มีการแสดงธรรม ทรงได้ยิน ก็จะทรงหยุดอยู่กับที่ ทรงแสดงความตั้งพระหฤทัยฟังด้วยความเคารพในพระธรรม จนจบเมื่อไรจึงจะเสด็จต่อไป ท่านผู้แสดงธรรมและท่านผู้ได้ยินธรรม พึงน้อมใจนึกถึงสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ล้ำเลิศของเรา พึงให้ความเคารพในพระธรรมอย่างสูงสุด

ผู้เคารพพระธรรมด้วยจิตใจจริง ย่อมมีมงคลสูงสุดยิ่งประจำใจ ย่อมไม่ปฏิเสธที่จะให้ความเคารพผู้ควรได้รับความเคาพและสิ่งควรเคารพอย่างยิ่งทั้งหลาย **"ความไม่จองหอง"** อันเป็นมงคลสูงสุดข้อที่ ๒๒ ต้องมีในบุคคลเช่นนี้ได้โดยง่ายเป็นธรรมดา มงคลสูงสุดจักเกิดตามมาด้วยเหตุนี้.

๐ มงคลสูงสุดข้อที่ ๒๓ คือ **"ความยินดีด้วยของอันมีอยู่"** สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงกล่าวมงคลนี้ ที่เข้าใจกัน ว่าคือทรงแสดงว่าให้เป็นผู้มีสันโดษ ยินดีในสิ่งที่ได้ที่มี ข้อนี้มิได้หมายดังพยายามตีความว่าไม่ให้ทำอะไร ให้อยู่ไปวัน ๆ ความเจริญไม่มี ที่จริงนั้นคำสอนของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าลุ่มลึกนัก เกินกว่าคนทั่วไปจะเข้าใจได้ทุกข้อคำ ดังที่เข้าใจว่าสันโดษคือความเกียจคร้านอยู่ไปวัน ๆ ไม่ใช่เช่นนั้น สันโดษเป็นนัยหนึ่งของความไม่โลภจนเกินเหตุ คือให้พอใจในผลที่เกิดแล้วแต่เหตุที่ทำ ทำอะไรก็ตามเกิดผลอย่างไรก็ตาม ทรงสอนมิให้วุ่นวายเร่าร้อน มิให้เรียกร้องต้องการเกินกว่าเหตุ ให้ถือว่าการทำเหตุสำคัญกว่า พึงทำเหตุให้เต็มสติ

ปัญญาความสามารถ เหตุดีผลย่อมดีเสมอไป ถ้ายังรู้สึกว่าผลดีไม่พอ ก็ต้องทำเหตุให้ดียิ่งขึ้น ความสันโดษนั้น ผู้ใดมี ผู้นั้นจะไม่ร้อนรนกระวนกระวายเรียกร้องผลจากสิ่งที่มิได้ทำเพียงพอ ซึ่งจะหาความสบายใจไม่ได้เลย ไม่สันโดษในเหตุได้ แต่ไม่สันโดษในผลไม่สมควร.

๐ **"ความเป็นผู้รู้อุปการะอันท่านทำแล้วแก่ตน"** นี้เป็นมงคลสูงสุดข้อที่ ๒๔ ที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าประทานไว้ ความหมายก็คือความเป็นผู้มีกตัญญูกตเวทีรู้คุณที่ท่านได้ทำแล้วแก่ตน และตอบสนองด้วยความสำนึกรู้จริงใจ ซึ่งแม้จะมีการตอบแทนพระคุณได้มากมายหลายวิธี แต่การตั้งใจทำความดีเต็มความสามารถ โดยคิดว่าจะทำดีเพื่อสนองพระคุณท่าน ก็เป็นการตอบแทนสำคัญ อันจะให้เกิดผลเป็นสิริมงคล เป็นความชื่นใจสบายใจ ที่สำคัญนักทั้งแก่ท่านผู้มีคุณ และทั้งแก่ตนเอง.

๐ มงคลสูงสุดอีกข้อหนึ่ง ซึ่งสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เป็นมงคลข้อที่ ๒๕

คือ **"ความฟังธรรมโดยกาล"** ธรรมเป็นความสำคัญสำหรับทุกชีวิต เพราะเป็นเครื่องแสดงทางไปสู่ความเป็นคนดีตั้งแต่ระดับต้นจนถึงสูงสุด เป็นเครื่องแสดงทางไปสู่ความพ้นทุกข์ จนถึงสิ้นเชิง ไม่พึงปฏิเสธธรรมด้วยความรู้สึกว่าตนเป็นคนดีอยู่แล้ว ไม่มีใครเป็นคนดีจนพระธรรมสอนให้ดียิ่งขึ้นอีกไม่ได้ ไม่มีใครเช่นนั้นแม้สักคนเดียว.

๐ **"ความอดทน"** เป็นมงคลสูงสุดข้อที่ ๒๖ ที่พูดกันทั่วไปว่าขันติ สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงมงคลข้อนี้ ได้ทรงใช้มงคลนี้เต็มที่ก่อนจะทรงตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ผู้ยังไม่อาจตรัสรู้ได้เช่นพระพุทธองค์ อย่าเพิ่งคิดว่าตนมีขันติเต็มที่แล้ว เพียงพอแล้ว ในการทำทุกสิ่งพึงมีขันติในการเผชิญกับอุปสรรคทั้งปวงพึงมีขันติ ขันติความอดทนเป็นมงคลสูงสุด ปรารถนาความมีมงคล เที่ยวดั้นด้นไปแสวงหา ก็น่าจะคิดไว้เสมอ ว่าขันติเป็นมงคลสูงสุด มีอยู่ใกล้ตัวเราแล้ว อย่าทอดทิ้งเสียง่าย ๆ.

๐ **"ความเป็นผู้ว่าง่าย"** มงคลสูงสุดข้อที่ ๒๗ นี้

ที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง พึงเข้าใจในความหมายสำคัญที่สุด คือพึงไม่ดื้อกับพระธรรมที่ทรงแสดงสอนไว้เป็นอันมาก เพื่อเหมาะกับจิตใจทุกระดับ คือเหมาะกับใจทุกคนนั่นเอง เพื่อได้รับมงคลสูงสุดประการหนึ่ง ทุกคนจึงไม่พึงดื้อกับพระธรรมคำสอนของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า.

๐ **"ความเห็นสมณะทั้งหลาย"** นี้เป็นมงคลสูงสุดข้อที่ ๒๘ ที่พรหมเทพได้รับมาจากสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า สมณะหมายถึงท่านผู้สงบแล้วจากกิเลส การได้เห็นท่านผู้เช่นนี้ย่อมเป็นมงคลแก่ตาแก่ใจอย่างแน่นอน แม้ได้เห็นท่านผู้เป็นสมณะสงบ งดงามเช่นนี้แล้ว มีใจยินดีในการปฏิบัติดำเนินตามรอยของท่าน ย่อมมีมงคลสูงสุด ผู้มีปัญญาจึงน้อมใจรับพระธรรมที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้แล้ว และท่านผู้เป็นสมณะเหล่านั้นอัญเชิญมาแสดง ตั้งใจปฏิบัติเพื่อได้เป็นผู้สงบจากกิเลส เป็นการน้อมรับมงคลสูงสุดนี้ไปเป็นมงคลแห่งตน.

๐ มงคลสูงสุดข้อที่ ๒๙ ที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงโปรดเทวดาที่ไปกราบทูลขอ คือ "**ความเจรจาธรรมโดยกาล**" คนเรามีเวลาพูดคุยกันมากมายในแต่ละวัน ถ้าไม่มีธัมมะในการพูดคุยเลยก็เท่ากับไม่ได้รับมงคลสูงสุดประการหนึ่ง อันการเจรจาธรรมนั้นไม่หมายถึงต้องแสดงธรรมกันอย่างพระท่านเทศน์ หรือผู้ศึกษาธรรมนำมาสอนมาอภิปรายซึ่งทุกวันนี้มีทำกันอยู่ไม่น้อย การเจรจาธรรมพึงทำได้เพียงการคุยกันในข้อธรรม หรือการนำธรรมมาช่วยกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการสนทนาพาที ไม่พึงคุยกันแต่เรื่องไร้สาระเพิ่มกิเลสตลอดเวลา ซึ่งหาเกิดมงคลไม่ วงสนทนาใดไม่พูดธัมมะที่ถูกต้องกันเลย วงสนทนานั้นไม่ทำให้ผู้ใดได้รับมงคลไปเลย.

๐ มงคลสูงสุดข้อที่ ๓๐ เป็นมงคลที่ผู้มีปัญญาพยายามน้อมรับและปฏิบัติ มงคลข้อนั้นสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงกล่าวว่าคือ "**ความเพียรเผากิเลส**" กิเลสเป็นเครื่องทำให้เศร้าหมอง เป็นความสกปรกที่ยิ่งกว่าความสกปรกอื่นใด ให้

ความร้อนความวุ่นวายเป็นทุกข์ทรมานยิ่งกว่าสิ่งอื่นใด ทั้งยังมีอยู่ทั่วไปทุกหนทุกแห่งทุกเวลานาที เป็นสิ่งที่ฆ่าไม่ตายทำลายไม่สำเร็จ โลกทั้งโลกมิได้ตกอยู่ใต้อิทธิพลอะไรอื่น นอกจากกิเลส ใจทุกดวงที่มีธรรมชาติแท้จริงใสสว่าง ยังถูกอิทธิพลของกิเลสบดบังให้หมองมัวมืดมิดได้ เพื่อช่วยให้หลีกไกลจากอิทธิพลยิ่งใหญ่ของกิเลส ท่านใช้คำว่าต้องเผา เผากิเลสเพื่อให้กิเลสไม่สามารถรวมตัวรายรอบจิตใจได้ ใจจะได้ปรากฏความใสสว่างที่เรียกว่าประภัสสรได้ มากน้อยตามความสามารถในการเพียรเผากิเลสของเจ้าของจิตใจ พลังอำนาจที่ยิ่งใหญ่เหนือกิเลสมีเพียงสติและปัญญาเท่านั้น ตั้งสติให้รู้ว่ากิเลสมาแล้ว กิเลสอยู่ตรงไหน แล้วใช้ปัญญาที่ร้อนแรงนักหนาสำหรับกิเลส แผดเผากิเลสให้โลดแล่นหนีไกล ไม่อาจรวมตัวรายล้อมปิดบังความใสสว่างแห่งจิตใจได้ กิเลสก็รู้จักเข็ดรู้จักกลัวเป็น ถูกเผาเรื่อย ๆ ถูกเผาบ่อย ๆ ก็จะหนีไปไกลเลย ไปอยู่ในที่เย็นสบายรอบจิตใจที่เจ้าของไม่เพียรเผาให้กิเลสเร่าร้อน ที่จะทำให้ผู้นั้นตกอยู่ในความมืด ที่น่าสะพรึงกลัวยิ่งกว่าความมืดใด.

๐ **"ความประพฤติอย่างพรหม"** เป็นมงคลสูงสุดข้อที่ ๓๑ ที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงถึงความประพฤติของเทวดาชั้นพรหม ว่าพร้อมด้วยธัมมะ ๔ ประการ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เป็นธัมมะที่เกี่ยวพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเสมอ ไม่มีการแยกธรรมข้อใดข้อหนึ่งจากกัน นี่เป็นไปตามความจริง ที่พึงพิจารณาให้เห็นด้วยตนเอง มีเมตตาจริงใจ คือปรารถนาให้เป็นสุขจริงใจ ก็ต้องช่วยให้เป็นสุข คือต้องกรุณา เมื่อเป็นผู้มีเมตตากรุณาจริงใจย่อมมีมุทิตาพร้อม คือเมื่อได้เห็นได้ดีแล้ว ต้องพลอยยินดีด้วย ไม่มีอิจฉาริษยา อุเบกขาความมีใจวางเฉยสงบอยู่ย่อมเกิดแน่นอน แก่ผู้ที่เมตตาสงสารจริงใจ และช่วยแล้วด้วยกรุณาจริงใจ อำนาจของความรู้แก่ใจว่าได้ทำทุกอย่างด้วยดีแล้ว จะทำให้ไม่ว่าจะมีอะไรเกิดตามมาที่พ้นความสามารถทำได้ ก็จะอุเบกขาได้ นี่เป็นมงคลสูงสุด แม้เป็นมนุษย์ก็พึงพยายามปฏิบัติให้มีพรหมวิหาร คือ ธัมมะ ๔ ประการ ดังกล่าว จะได้เป็นมนุษย์ที่เป็นพรหม.

๐ มงคลสูงสุดข้อที่ ๓๒ สำคัญนักสำหรับนัก

ปฏิบัติในพระพุทธศาสนา สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงกล่าวว่ามงคลข้อนี้คือ **“ความเห็นอริยสัจทั้งหลาย”** อริยสัจคือความจริงที่ทำให้เป็นผู้ประเสริฐ เป็นอริยบุคคล ต้องเห็นความจริง ๔ ประการจึงจะเป็นอริยบุคคลได้ สัจจะคือความจริง ๔ ประการที่ต้องเห็น คือทุกข์ เห็นทุกข์คือต้องกำหนดรู้ว่าทุกข์ สมุทัย เหตุเกิดทุกข์ เห็นสมุทัยคือละเหตุเกิดทุกข์ให้ได้ นิโรธ ความดับทุกข์ เห็นนิโรธคือ ดับทุกข์ให้ได้ มรรค ทางปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ เห็นมรรคคือทำทางปฏิบัติให้เจริญให้ได้ เห็นอริยสัจทั้งสี่ดังกล่าวคือการได้มงคลสูงสุดแท้.

๐ มงคลสูงสุดอีกข้อที่เป็น ยอดปรารถนาของผู้มีปัญญาในพระพุทธศาสนา สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงกล่าวไว้ว่าคือ **“ความทำพระนิพพานให้แจ้ง”** นั่นคือความไกลกิเลสสิ้นเชิง กิเลสท่วมโลกอยู่ทุกเวลานาที ฆ่าไม่ตาย ทำลายไม่ได้ เพราะถ้าฆ่าได้ทำลายได้ สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้เลิศแล้วทุกประการย่อมทรงทำลายหมดสิ้นแล้ว เพื่อทรงช่วยสัตว์โลกให้พ้นทุกข์ แต่สำหรับ

ท่านผู้ทำพระนิพพานให้แจ้งแล้ว คือรู้แจ้งในพระนิพพานจริงแล้ว กิเลสล้นโลกก็เข้าใกล้ไม่ได้ บดบังความประภัสสรแห่งจิตไม่ได้ มีความบริสุทธิ์สิ้นเชิงแห่งจิตยังให้เป็นไปได้อย่างน่ามหัศจรรย์ยิ่งนัก.

๐ ความประภัสสรอันเป็นธรรมชาติแท้ของจิตทำให้จิตทุกดวง ของคนทุกคน เปรียบได้ดังเพชร กิเลสจะบดบังก็เพียงภายนอก เพียงทำให้รัศมีแพรวพราวงดงามแห่งเพชรไม่ปรากฏ เช่นเมฆที่บังดวงอาทิตย์ไว้ แต่ความบริสุทธิ์แห่งจิตนั้นแม้เกิดขึ้นแก่จิตดวงใดแล้ว ไม่มีกิเลสใดจะบดบังได้ ความบริสุทธิ์ผ่องใสสว่างของจิตดวงนั้นจะปรากฏเป็นอัศจรรย์อยู่ มิรู้หมองมัว ชั่วกัปกัลป์ จิตที่บริสุทธิ์ผ่องใสแล้วแตกต่างห่างไกลกันกับจิตที่มีธรรมชาติประภัสสรเห็นเพียงนี้.

๐ แม้เปรียบจิตทุกดวงดังเพชร มีธรรมชาติประภัสสร แต่เมื่อมีหมอกควันหรือโคลนตมห้อมล้อม ธรรมชาติประภัสสรก็มิอาจปรากฏได้ ก็อาจเปรียบจิตที่บริสุทธิ์สิ้นเชิงแล้วกับเพชรวิเศษสุด ที่ไม่มีหมอกควันหรือโคลนตมใดอาจทำให้ความเป็นเพชรไม่ปรากฏ แม้

ในท่ามกลางความมืดมิดสกปรกโสโครกเพียงใด จิตที่บริสุทธิ์สิ้นเชิงก็ไม่อาจถูกสิ่งเหล่านั้นแตะต้องปกคลุมได้ ความบริสุทธิ์ผ่องใสแพรวพรายพ้นรำพันย่อมปรากฏทุกเวลานาที ทุกที่ทุกสถาน ไม่เป็นดังดวงอาทิตย์ถูกเมฆบัง ไม่เป็นดังแก้วมณีที่ตกตม สมดังที่ในพระมงคลสูตรกล่าวไว้ ว่า **"จิตของผู้ใด อันโลกธรรรมทั้งหลายไซร้ถูกต้องแล้ว ย่อมไม่หวั่นไหว ไม่มีโศก ปราศจากธุลี เกษม"**

๐ ไม่ว่าเทวดาหรือมนุษย์ แม้กระทำมงคลสูงสุดให้เป็นสมบัติแห่งตน ย่อมไม่เป็นผู้พ่ายแพ้ในที่ทั้งปวง ย่อมถึงความสวัสดีทุกแห่งหน นี่เป็นมงคลสูงสุดของเทพและมนุษย์.

๐ ปีใหม่นี้ แม้ปรารถนาความมีสุขด้วยประการทั้งปวง ก็พึงนอบน้อมรับพระพรของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่โปรดประทานไว้เป็นมงคลสูงสุด ๓๒ ประการ ตั้งใจปฏิบัติด้วยความเคารพนอบน้อมบูชา แล้วความปรารถนาย่อมสำเร็จได้.

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์
๙๔๗ ถ. อรุณอมรินทร์ เขต บางกอกน้อย กทม. ๑๐๗๐๐
โทร. ๔๑๑-๑๕๒๓, ๔๑๒-๖๕๕๒
นายธีระ เจียรดิษฐ์อาภรณ์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา